خراسان جنوبی
روزنامه سیاسی، اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی خراسان جنوبی

قدم زدن در جاده ادویه با خط حایل دو ابرقدرت جهانی در تاریخچه استان

کتیبه داریوش در خراسان جنوبی

فرخ نژاد–هرچند تاریخ را باید در لابلای کتاب ها و نوشته های گذشتگان جست اما گاهی می شود براساس این نوشته ها قدم در جاده ادویه که یکی از زیرشاخه های جاده ابریشم است گذاشت و با پل ارتباطی شرق و غرب آشنا شد.

می توان به لاخ مزار کوچ بیرجند رفت و کتیبه داریوش را به نظاره نشست و ارتباط خراسان جنوبی را با شرق دور در نقوش چلیپایی آن جستجو کرد و دید که چطور قباد ساسانی به آن پناهنده شده است.

دو سه تا رویداد مهم در منطقه خراسان جنوبی پس از اسلام رخ داد و سبب شد تا بیشتر آثار و بناهای تاریخی و فرهنگی که اکنون در این استان می بینیم به واسطه این رویدادها شکل گیرد که از جمله مهم ترین آن شورشی بود که علیه خاندان عباسی در منطقه «بندان» نهبندان انجام شد و منصور عباسی سردار خود «خازمین خزیمه» را به این منطقه برای سرکوب فرستاد و این خاندان هم تا انقلاب اسلامی بر این منطقه حکومت کردند.

برای این که با سیر تاریخی و موقعیت خراسان جنوبی از گذشته تا کنون آشنا شویم پای صحبت های مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان نشستیم. «حسن رمضانی» به موقعیت جغرافیایی خراسان جنوبی در مرزهای شرقی ایران اشاره می کند و می گوید: این موقعیت سبب شد تا این منطقه در گذشته یک پل ارتباطی بین شرق و غرب باشد و یکی از راه های تجاری قدیمی جهان آن روز با نام جاده ادویه که یکی از زیرشاخه های جاده ابریشم به حساب می آید از خراسان جنوبی بگذرد. به این دلیل به آن جاده ادویه می گفتند که عمده ادویه هند از طریق ایران به غرب منتقل می شد.

• کتیبه داریوش

به علاوه یکی از ثمرات قرارگیری خراسان جنوبی در شرق کشور این بود که این منطقه یکی از مرزبانی های مهم ایران قدیم محسوب می شد طوری که در کتیبه داریوش از کوهستان یا قهستان نام برده شده است.

همچنین این منطقه در دوره هخامنشی یکی از مرزبانی های بزرگ این دولت بوده و دلیل آن هم این است که وقتی دیوار چین کشیده شد قبایل ترک که بیشتر آن ها دامدار بودند نمی توانستند از ماوراءالنهر به کشور چین بروند به همین دلیل مسیر خود را به سمت مرزهای ایران عوض کردند.

به گفته وی هرچند ورود ترکان در دوره های بعدی یعنی سلوکیان و اشکانیان انجام شد اما بقایای حضور آن ها را در استان در کتیبه لاخ مزار کوچ که روستایی در کیلومتر ۲۵ جاده زاهدان است می توان دید.

در این سنگ نگاره نشانه های زیادی از ارتباط خراسان جنوبی با شرق دور به چشم می خورد که از جمله این نقوش نقش چلیپاست یا صلیب شکسته و کتیبه ای به خط صغری که صغری یکی از شهرهای قدیم ماوراءالنهر است.

نشانه دیگری که در این کتیبه به چشم می خورد عنوان خود بیرجند است که معرب شده بیرکند است، «بیر» در زبان ترکی یعنی یک و کند یعنی ده یا آبادی.

• پناهنده شدن قباد ساسانی

منطقه خراسان جنوبی در دوره ساسانی یک نقطه شناخته شده در ایران بزرگ به حساب می آمد و دلیل این مدعا هم این است که وقتی قباد ساسانی پادشاه ایران مشروعیت خود را برای ادامه سلطنت از دست می دهد به شرق کشور فرار می کند طوری که در کتیبه لاخ مزار بیرجند می خوانیم قباد به خراسان جنوبی آمده و با یک شاهزاده ترک ازدواج می کند و همه این هانشان از این دارد که خراسان جنوبی نقطه ای مشهور و شناخته شده بوده که فردی مانند قباد ساسانی به این مکان پناهنده می شود.

زمانی هم که اسلام وارد ایران شد مردم این منطقه به این دین ایمان آوردند اما بعد از اسلام دو سه تا رویداد مهم در خراسان جنوبی اتفاق افتاد تا شاهد تعدد آثار فرهنگی و تاریخی در منطقه باشیم.

• قیام بندان

بنا به گفته مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان یکی از این رویدادها، قیامی است که در قرن دوم هجری همزمان با خلافت منصور عباسی در ناحیه «بندان» نهبندان شکل گرفت و قیام کنندگان که از جور خلافت عباسی به ستوه آمده بودند در فکر زنده کردن آیین زرتشت برآمدند، این قیام برای خلافت عباسی دردسرساز می شود طوری که منصور عباسی به یکی از فرماندهانش به نام «خازمین خزیمه» دستور می دهد برای سرکوب این شورش به منطقه بندان برود.

«حسن رمضانی» می افزاید: با سرکوب قیام توسط خزیمه، وی عمارت منطقه را هم به دست می گیرد و این فرد جد خاندان حکومت گری است که تا قبل از انقلاب اسلامی ایران در این منطقه حکومت محلی را در دست داشته اند.

به گفته وی موضوع قابل تامل دیگر در مورد تاریخ استان این است که وقتی قلعه الموت به دست مغولان افتاد بقایای اسماعیلیه به خراسان جنوبی آمدند و در این استان قلاع و استحکامات متعددی را ساختند طوری که محتشمان قاین که حاکمان اسماعیلی مذهب منطقه بودند حدود یک قرن بر منطقه حکومت کردند.

• اهمیت تجاری بیرجند

به علاوه همزمان با رنسانس اروپا و آغاز دریانوردی های بزرگ که سبب کشف هند شد قدرت های آن روز که آرزوی دستیابی به سرزمین افسانه ای هند را داشتند مسیر خشکی را که برگزیندناز خراسان جنوبی ردمی شد و این استان دروازه ورود به هند به حساب می آمد به همین دلیل از دوره صفویه خراسان جنوبی اهمیت تجاری هم پیدا کرد.

دلیل شکل گیری بیرجند هم این بوده که به عنوان یک بارانداز تجاری به حساب می آمده و بازرگانان از ۴ سوی کشور در این نقطه ساکن بودند یعنی مال التجاره هایی که از شرق دور به اینجا می آمد دوباره در مسیر به شهرهای خودشان ارسال می شد. به همین سب هم امروز در بیرجند خانواده هایی با فامیل های کرمانی، یزدی، تبریزی و هندی داریم.

• خط حایل بین دو منطقه

بنا بر اطلاعات مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان نقش تجاری بیرجند تا جنگ جهانی اول ادامه داشت تا این که بر اساس قرارداد ۱۹۱۹ ایران به دو منطقه تحت الحمایه روس و انگلیس تقسیم شد اما خط حایل بین این دو منطقه از خراسان جنوبی عبور می کرد به همین دلیل این استان از جنگ جهانی اول یک اهمیت سوق الجیشی پیدا کرد و روس از یک طرف و انگلیس از طرف دیگر به دلیل منافعی که دنبال می کردند خراسان جنوبی برایشان از اهمیت ویژه ای برخوردار بود.

همین منافعی که قدرت های جهان دنبال می کردند سبب شد تا در دوره قاجاریه دو کنسول گری روس و انگلیس در بیرجند مستقر شده و در خراسان جنوبی به شدت فعالیت کنند.

«رمضانی» می افزاید: مجموعه این سیر تاریخی سبب شده تا در استان تعداد زیادی سنگ نگاره که محصول استقرارهای قبل از اسلام است از جمله سنگ نگاره های لاخ مزار کوچ و کال جنگال خوسف، تعداد زیادی قلعه و استحکامات دفاعی مانند قلعه کوه قاین، شاهدژ نهبندان، قلعه کل حسن صباح در میان، چهل دختر خوسف و بشرویه و... که نتیجه حضور محتشمان قاین در این بخش از کشور بوده است داشته باشیم.

بخش دیگری از این سیر تاریخی را می توان در بناها و عمارت های حکومتی نظیر باغ عمارت اکبریه، شوکت آباد، معصومیه، امیرآباد، رحیم آبادو... که نتیجه حضور خاندان حکومت گر محلی از جمله خاندان خزیمه است، دید. علاوه بر این در خراسان جنوبی آثاری مانند کاروان سراها، منزلگاه های بین راهی، رباط ها، بازارها، راسته بازارها و حتی شکل گیری برخی از شهرها در مقطع آخرین تاریخ که نتیجه قرارگیری استان در مسیر تجاری هند است را نیز شاهد هستیم به همین دلیل هم رونق تجارت را در شهرهایی مانند بیرجند، فردوس، طبس و بشرویه از دیرباز داشته ایم و این نقش تا زمان ایجاد راه آهن کویته–زاهدان ادامه داشت.

• سابقه سکونت ۲۵ هزار ساله

نشانه هایی در استان مانند غار خونیک قاین داریم که نشان می هد سابقه سکونت در این منطقه به ۲۵ هزار سال پیش برمی گردد. به علاوه نگاره هایی که بر روی آن نقاشی شده در خراسان جنوبی وجود دارد که شاید اولین تجربیات بشر از نقاشی باشد.

همچنین محوطه های باستانی ارزشمندی در این استان داریم که به دوره های استقرار بشر یعنی یکجا نشینی آن ها برمی گردد و از جمله آن می توان به تپه مود که مربوط به عصر مفرغ است، ته کندوک سربیشه، کله کوب آیسک و... اشاره کرد.

به گفته مدیرکل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری این استان به دلیل غنای فرهنگی، تاریخی و طبیعی که دارد در حال حاضر سه اثر آن شامل قنات بلده فردوس، باغ عمارت اکبریه و کویر لوت در فهرست آثار جهانی به ثبت رسیده است.

آن طور که «رمضانی» به آن اشاره دارد تنوع آب و هوایی خراسان جنوبی هم منحصر به فرد است و وقتی از شمال استان به سمت جنوب حرکت می کنیم از آب و هوای کوهستانی تا خشک و بیابانی را داریم.

از طرف دیگر گرم ترین نقطه زمین با ثبت درجه ۷۰ در کویر حیدرآباد نهبندان و همین طور تاریک ترین آسمان خاورمیانه در حوزه سه قلعه سرایان و نایبندان طبس جزو جاذبه های طبیعی استان است.

در کنار این ها چشمه های آبگرم مثل مجموعه آب درمانی هلال در فردوس و کویر در خوسف از جاذبه هایی است که برای گردشگران جذاب است و می توانند از آن دیدن کنند. همچنین خراسان جنوبی روستاهای بکر و دست نخورده ای دارد که نمونه آن ۱۰ روستای هدف گردشگری و ۲ روستای شگفت انگیز کشور است که در این استان قرار دارد.

چاقوسازی ۲۰۰ ساله زیرکوه و یک ریشه

فرخ نژاد–دو قرن است که این هنر به نام خاندان «مختاریان» در روستای آبیز زیرکوه شناخته می شود.

حدود ۲ قرن است که این هنر سینه به سینه از پدر به پسر و از پسر به نوه منتقل شده اما از دیگر هنرها تنها کورسویی باقی مانده است و هر آن امکان این که همین کورسو هم در افق ناپدید شود می رود.

شاید منسوخ شدن هنر چاقو سازی که جزو رشته های صنایع دستی فلزی به حساب می آید باعث شده تا حوزه صنایع دستی و میراث فرهنگی استان قدم های اولیه را برای ثبت ملی این هنر که تنها «اوستا محمد» در روستای آبیز وام دار آن است بردارد.

کاش می شد زودتر از این پا به میدان گذاشت و قبل از این که ظرافت کاری های استادی هر هنری با هنرمند آن قرین خاک شود آن را احیا و ثبت کرد و گرد فراموشی را از چهره هنری مانند چاقو سازی یا هر هنر دیگری زدود.

«اوستا محمد مختاریان» ۹۰ سال از عمر خود را پای این هنر سنتی و قدیمی در منطقه زیرکوه گذاشته است. هرچند گوش هایش بر اثر کهولت سن خوب نمی شنود و یکی از چشمانش هم در گذر زمان بینایی اش را از دست داده است اما دستان هنرمند او همچنان پرتوان به کار ادامه می دهد و تا روزی که بتواند می خواهد پاسدار و وام دار این هنر باشد زیرا فرزندانش درپی این هنر نرفته اند.

برادرزاده های اوستا محمد هم کمی فوت و فن چاقو سازی را از پدر و عمو فرا گرفته اند اما مغازه ای دست و پا نکرده اند تا سبب ماندگاری هنر چاقو سازی در روستای آبیز شوند.

هرچند قلم روزگار چهره ای پرنقش و نگار از او در این سن و سال نگاشته است اما هنوز هم از زور و بازوی خویش نان می خورد هر چند ممکن است درآمدش هم زیاد نباشد اما چون از همان قدیم قناعت را پیشه خود ساخته هر آنچه از این راه به دست می آورد ناشکر نیست و روزگارش را با آن سپری می کند.

در کنار چاقو سازی ابزار آلات دیگری مانند کفگیر، ملاقه، قیچی قالی بافی، دو کارد برای چیدن پشم گوسفندان، چاقوی چوپانان، اره، بیل، کلنگ، تیشه و... را هم در گارگاه کوچک و قدیمی اش درست می کند.

او از هر چیز دورریختنی هم استفاده کرده و آن را در آتش هنرش می گدازد و به هر شکلی که بخواهد آن را فرم می دهد و از آن ابزاری قابل استفاده می سازد. هرچند با ورود به دنیای مدرن شاید دیگر این ابزار آلات به راحتی در بازار یافت نشود اما باز هم مردم منطقه هروقت چاقوی تیز و برنده یا هر وسیله خوب دیگری می خواهند به اوستا محمد سفارش می دهند.

گاهی وقت ها هم برخی از افراد ابزاری مانند بیل، کلنگ و... را از بازار تهیه می کنند اما آن را به دست اوستا محمد می دهند تا آن را محکم کند که در حین کار با مشکل مواجه نشوند.

همان طور که در گذشته از شاخ بز و دیگر حیوانات هم به عنوان دسته چاقو استفاده می کرد اکنون هم اگر به دستش برسد به طور حتم با آن ابزاری می سازد که تحسین همگان را برمی انگیزد.

به شماره افتادن نفس های این هنر سنتی و قدیمی در روستای آبیز زیرکوه کارشناسان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان را به محل کارگاه اوستا محمد کشاند تا برای ثبت این هنر دستی فلزی پرونده ای تشکیل دهند و آن را به کمیته استانی و سپس شورای ملی ارسال کنند.

آن طور که کارشناس حوزه صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری می گوید: به طور حتم تاریخچه چاقو سازی در منطقه زیرکوه حداقل به یک قرن قبل برمی گردد و میراث فرهنگی در صدد ثبت این هنر در فهرست آثار ملی برآمده است.

«انوری» مهم ترین اولویت صنایع دستی را در ثبت هنرهای سنتی رشته های هنری می داند که در حال منسوخ شدن است و از جمله این رشته ها هنر چاقو سازی زیرکوه است که دیگر یک کارگاه از آن بیشتر باقی نمانده و بیشتر پیشکسوتانی هم که در این رشته کار کرده اند سالیان سال از عمرشان گذشته و هر آن احتمال می رود که این افراد فوت شوند و هنر، تکنیک، آثار و به قول معروف میراث معنوی که در هنرشان نهفته است را با خود ببرند.

وی هنر چاقو سازی را جزو صنایع دستی فلزی به حساب می آورد و ادامه می دهد: از هنرهای دیگری که در استان در حال از بین رفتن بود به زنگوله سازی سنتی سرایان می توان اشاره کرد که این هنر چند سال قبل در فهرست آثار ملی به ثبت رسید و اکنون هم هنر چاقو سازی زیرکوه را در برنامه داریم و در مراحل بعدی هم به ریخته گری اسفاد خواهیم پرداخت. علاوه بر این حوزه صنایع دستی در برنامه دارد برای ثبت هنر نمد مالی هم که در نقاط مختلف استان وجود دارد پرونده ثبت تشکیل دهد.

کارشناس حوزه صنایع دستی اداره کل میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری استان مراحل ثبت یک هنر را این طور برشمرد که ابتدا باید کارگاه هایی را با مشخصاتی که نشان دهنده هنر سنتی و اصیل منطقه است شناسایی کرده و علاوه بر این محرز شود که دارای قدمت و در خطر منسوخ شدن است.

بعد از این که کارگاهی با این ویژگی ها شناسایی شد روش کار و چگونگی مراحل آن فیلم برداری و عکاسی می شود تا در نهایت ثبت شود.

بعلاوه مواردی هم وجود دارد که وقتی کار انجام می شود حتی صحبتی از آن به میان نمی آید اما با دیدن می توان ظرافت های کاری و به اصطلاح فوت و فن استادی که سینه به سینه از گذشتگان منتقل شده است را از دل کار بیرون آورد که به این فوت و فن ها میراث معنوی می گویند و اگر این تک استادان را هم از دست بدهیم شاید هیچ برگشتی به قبل وجود نداشته باشد پس باید در پس ثبت و احیای آن برآمد.

«انوری» با اشاره به تشکیل پرونده ثبت ملی هنر چاقو سازی زیرکوه می گوید: این پرونده پس از تایید در کمیته استانی به شورای ملی ثبت ملی می رود و در آنجا از آن دفاع می شود تا در فهرست آثار ملی جا گیرد.

به گفته وی از زمان ثبت پرونده به عنوان ضرورتی که کارگاه دار پیشنهاداتی برای احیا هم به صاحب هنر داده می شود.

علاوه بر این به بانک معرفی می شود تا تسهیلات دریافت کند و بتواند این هنر را توسعه دهد.

همچنین از آنجا که برخی رشته های دستی و سنتی در استان به کلی از بین رفته است و حتی استاد کارش هم کار نمی کند باید زحمت دوچندانی را متقبل شد تا یک کارگاه را به صورت نمونه راه اندازی کرد.

وی با اشاره به ثبت هنرهای برک بافی، زنگوله سازی و خراطی سرایان و... می افزاید: همه مراحل مربوط به ثبت ملی مسگری طبس انجام شده و فقط دفاع ملی آن مانده است.

هدیه بهاری بنیاد علوی برای دانش آموزان نیازمند دو شهرستان

رنجبر–بنیاد علوی هدیه بهاری به دانش آموزان سربیشه و نهبندان تقدیم کرد. مدیرکل آموزش و پرورش استان به «خراسان جنوبی» گفت: در آستانه سال نو و بهار طبیعت ۱۱ هزار و ۵۰۰ دست پوشاک و کفش اهدایی مقام معظم رهبری بین دانش آموزان نیازمند شهرستان های سربیشه و نهبندان توزیع شد.

«لامعی» با بیان این که همه ساله از طرف مقام معظم رهبری برای رفع محرومیت، خدماتی به مناطق کم برخوردار و محروم کشور ارائه می شود، افزود: در حال حاضر هزار و ۶۵۱ دانش آموز تحت حمایت تحصیلی بنیاد علوی قرار دارند. وی از توزیع ۷ هزار و ۳۹۱ جلد کتاب کمک آموزشی به ارزش ۱۶۰ میلیون تومان بین دانش آموزان زیر پوشش خبر داد و بیان کرد: برگزاری آزمون های آزمایشی برای دانش آموزان دوره سوم متوسطه از دیگر خدمات بنیاد علوی در بهارستان علم و ادب به شمار می رود. به علاوه تا کنون ۲۳ مدرسه توسط بنیاد برکت در خراسان جنوبی احداث شده و به بهره برداری رسیده است. وی از اعزام بیش از ۵۰۰ دانش آموز دختر و پسر به اردوهای علمی، تفریحی و زیارتی توسط بنیاد علوی هم خبر داد.

مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب روستایی اعلام کرد:

تسویه بدهکاری آب و فاضلاب روستایی به شرکت برق به صورت تهاتری

فرخ نژاد–بدهکاری شرکت آب و فاضلاب روستایی به شرکت توزیع برق استان به صورت تهاتری تسویه می شود.

مدیرعامل شرکت آب و فاضلاب روستایی استان به «خراسان جنوبی» گفت: در حال حاضر ۷ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان برای مصارف برق در چاه ها و ایستگاه های پمپاژ به شرکت برق استان بدهکاریم که خوشبختانه با مصوبه ای که وزارت نیرو در این زمینه داده و به تصویب هیئت دولت رسیده است این هزینه ها به صورت تهاتری به شرکت برق پرداخت می شود. به گفته «بسکابادی» بدهکاری شرکت آب و فاضلاب روستایی استان به شرکت برق در ابتدای سال جاری ۵ میلیارد و ۴۰۰ میلیون تومان بوده که اکنون به ۷ میلیارد و ۷۰۰ میلیون تومان رسیده اما قرار است از این محل به صورت تهاتری تسویه حساب شود.

آگهی تحدید حدود اختصاصی حوزه ثبتی شهرستان بشرویه

پیرو آگهی موضوع ماده ۳ قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمانهای فاقد سند رسمی منتشره و به موجب ماده ۱۳ آیین نامه قانون مذکور و ماده ۱۴ قانون ثبت املاک تحدید حدوداختصاصی شماره زیر :

پلاک ۵۷۷۳فرعی مجزی شده از۳۱۵۷ فرعی از۲ -اصلی واقع دربخش سه بشرویه خانم نازنین گنجی و غیره ششدانگ یکباب منزل

در تاریخ ۹۶/۱/۱۴ انجام خواهد شد.

لذا به موجب ماده۱۴ قانون ثبت املاک به صاحبان املاک و مجاورین شماره های فوق الذکر به وسیله این آگهی اخطار می گردد که در روز و ساعت مقرر بالا در محل حضور به هم رسانند چنانچه هر یک از صاحبان املاک یا نماینده قانونی آنها در موقع مقرر حاضر نباشند مطابق ماده ۱۵ قانون مزبور ملک مورد آگهی با حدود اظهار شده از طرف مجاورین تحدید خواهد شد و اعتراضات مجاورین نسبت به حدود و حقوق ارتفاقی و نیز صاحبان املاک که در موقع مقرر حاضر نبوده اند مطابق ماده ۲۰ قانون ثبت فقط تا سی روز از تاریخ تنظیم صورتمجلس تحدید حدود پذیرفته خواهد شد و برابر ماده۸۶ آیین نامه اصلاحی قانون ثبت معترضین می بایست از تاریخ تسلیم اعتراض به اداره ثبت ظرف یکماه دادخواست اعتراض خود را به مرجع ذیصلاح قضائی تقدیم و گواهی لازم از مرجع مذکوراخذ و به این اداره تسلیم نمایند در غیر اینصورت متقاضی می تواند به دادگاه مربوطه مراجعه و گواهی عدم تقدیم دادخواست را دریافت و به اداره ثبت تسلیم و اداره ثبت هم بدون توجه به اعتراض عملیات ثبتی را طبق مقررات ادامه می دهد.

تاریخ انتشار:۹۵/۱۲/۲۳

سید رضا صفایی

رئیس اداره ثبت اسناد و املاک شهرستان بشرویه

۹۵۳۵۸۴۳۳/ج